

Jean Delumeau

CIVILIZACIJA RENESANSE

EPON ZAHODA: renesansa nam v okviru poplune spod. lahko pomeni samo vzpon zahoda v dobi, ko je evr. civilizacija pustila daleč za sabo ostale vzporedne civilizacije. V dobi prvih knižarskih pohodov sta bila prednejši arabska in kitajska kultura in tehnika, l. 1600 temu ni bilo več tako. Od konca 13. stol. do 18. stol. in od Bretanje do Moskve => časovna in prostorska opredelitev c. renes. Poudarja dinamičnost cele Evrope in ne samo uviševnost in Italijo, čeprav je ta bila glavna v tem razvoju svojimi humanisti, umetniki, poslovneži, matematiki in inženirji. **ZAKAJ** je prišlo do takega preloma s preteklostjo, zaostalostjo sr. veka: ponovno odkrivanje gr. - rimske civilizacije, rščanstvo, zemlja klima, rodna zemlja. Tudi katastrofe letih 1320 - 1450: lakota, vojne, kuga, sužnjaštvo, pad proizvodnje dragih kovin, udari Turkov. Zgod. renesanse je spod. takšnih izrivov in odg. nanje.

nasprotovanje klenikalni kršč. miselnosti sr. veka
 demografske rast, tehnični napredek, pomorske pustolovščine, nova estetika, obnovljeno kršč.

Pomenbnost sprememb v materialnih in mentalnih strukturah od 13. - 18. stol.

v tem obdobju tudi razni padci: prast alkemije, astrologije, čaromstva in peganjalcev in teh. zela po maščevanju je takrat veljala za odlično, bila je v resnici stvar sr. vel. ki so jo ulekli za sabo

renes. tudi čas sovražna, brezumnih sodnih procesov, sporov
 A Akta

1
2.
pokolov v Ameriki, začetki ruženjstva (cruci), velike rezlike umel-
njakum in revnini, vzpon buržoazije (Medici, Fugger) - a te se
mudi priti med pleemstvo, ki se tako obnavlja in postaja vse bolj
okorno vladarju, tudi nova estetika in prezir nad manualni
delom. Renes polna protislovij najboljše proti najslabšemu
v človeku in kulturi.

Povratek k preteklosti je bil način napredovanja: misleci, da
kvalitajajo prvotno cerkev sta Luther in Kalvin preobrazila
krščanstvo, Kolumb odkrije Antile zahvaljujoč Ptolomejevim
opisem in računanjem, sanjajoč o mitih in nemogočih
topografijah je civil. naredila korak naprej.

Rast književnosti, nacionalnih jezikov, poseben nastop glasbe
- slikarstva, polno izumov v kratkem času (tehnični napredek
zleg materialnega tudi duhovni napredek: posamezniki stopi
v duhovne množice, odkritje dojenčkov, water, soprog in
soprogov) zahodna civil. postajala bolj dojemljiva za
zakonsko ljubezen, bolj pozornost na krhkost otroka.

V religiji: anarhizem 14., 15. stol. privede do bolj strukturiranega
krščanstva, bolj odprtega stvarnosti, udobnejšega za svetovlje
opustljivega lepsti telesa in sveta.

RAZPAD KRŠČ. MEGUČE:

- premenljivost Evrope v 16. stol. ni na demografski ravni
(le 100 milijonov ali manj, Indija toliko že na začetku 16. stol.
(kitajska => 60 milijonov, Afrika => 50 mil., Amerike => 40-80 milj.)
- demogr. rast v Evropi skromna zaradi hujš, vojne, lakote
- notranja dinamika Evrope se kaže tudi v karti Evrope (1320 in
1620)

① Iberijski polotok na 5
držav: Kastilija, Navara,
Aragonija, Grenada,
Portugaliska

② Francija pod Filipom II Valoam
obsega le del dan. ozemlja
Aketa

③ Anglija: pripoji galsko zemljo (ki bo popolnoma vključena šele p. 1284) in stabilni odnosih s kraljevino škotsko, Grška je nevladna vojvodina, a zaupanja.

membru so predstavlja Hanzeatske liga (nastala sredi 12. stol. prodorom na baltičsko obalo), l. 1370 skuje federacijo 77 mest absko in tem čaru izgubljajo v vojni proti Švicarjem (konfederacija iz 1291), so vojvode Avstrije in štajerske, cesarsko krons dobi šele 1440 s Fridrikom III. ④ Holandija kot politična enota se ne ohranja.

⑤ Češka: sestavni del cesarstva, obsega tako Moravo in šlezijo, dinastija luksemburžanov staneje v Pragi (1310), ki dost svoj urh z Karlom IV, kraljem češke (1347-1378), Germanije (od 1346), kronam za cesarja p. 1355, osnuje univerzo v Pragi.

Halija: vojna in razdeljena, osvoboditi jo želite Henrik VII. l. 1312 in Louis Bavarski 1328 - oba neuspesno; množica držav, ki

dijo samosvojjo politiko ⇒ Sicilija od l. 1282 pripade Aragonski je pripojila tudi Sardinijo l. 1325, kraljestvo Dveh Sicilij šele l. 1435. S fevdalci delujejo kot gospodarji cerkvene države (papež zato l. 1308 Avignon), pomembna mesta: Firenze, Arno, Piza, Milano, Genova (trgovina na Črnem morju, Egejskem m., Karra na Azorih in v posesti Genova, evako Lesbos, Hios, Samos itd...)

⑦ Ogrska: velike sile, v rokah Anžijcev (od 1308), 1387 jih zamenjajo luksemburžani, zatem Matija Korvin (1458-1490)

⑧ Srbija: v 14. stol. razvoj velike Srbije, urh pod Stevanom IX. Dragom (1331-1355): osvoji Makedonijo, Albanijo, Epir, Tesalijo, digne, hotel tudi Konstantinopol, z njegovo smrtjo se ta velika država in se dokončno zruši na Kosovem polju (1389)

Grčija: 1261 obnovljeno grško cesarstvo, ni obstajalo nekdajšnjih moči; vzpon OTOMANOV

⑨ Poljsko: vzpon, jagajski vojvode litvanije se poroč s poljsko prestolonaslednico - združena Poljska

⑩ Rusija: v 14. stol. težko govornica o Rusiji, vzpon Novgorod digne Hanzi, moskovska kneževina pa je vazal mongolske zlate horde. V Moskvi pravoslavni patriark neodvisen od Konstantinopla.

4.
Juan III. (1402/1405) je združil rusko zemljo, Moskva je postala pomembnejša od Novgoroda, neodvisnost od Mongolov

1620!

3AS 30 LETNE VOJNE: Kastilija in Aragocija se združita (1479) kraljevine Grenade je priključena, enako Navara (1512), od 1580/1. rata Španija in Portug. istega kralja. Španija postane prava svetovna sila. Francija je strojnjejša od Španije, priključitev dežel (Dopn. Provanca, Monpelje...), v začetku 17. stol. je Francija združena. Anglija in Šotska inata od 1603 istega kralja, Angliji so od 1570 preplavili Sredozemlje, 1620 izkrcanje v Ameriki.

~~1620~~ Rusko cesarstvo: množica držav. Raste Rusija in moč Habsburžanov (vladejo od Jadrana do Poljske, priključitev češke po porazi 1620). Hauza od 17. stol. izpušča svojo moč, holandske ladje zamenjujejo hanzeatške. Belgija 1. 1620 v Evropi obstaja virtualno (južna Holandija, ki postane gl. oporišče katoliške reformacije, l. 1598 Filip II iz te ustvari samost. državo - Belgijo). Tudi Švicar do 15. stol. doseže del. moč, predstavlja tudi središče švicarske reformacije. Italija ostaja razdeljena, del. 1560 ima enako razdelitev kot l. 1796 (Napoleonske vojne). Med državicami ravnotežje, 5 jih vodi celotno politiko (Milansko vojvodstvo, Beneške rep., Toskana - ki postane vojvodine 1569, pripada Medicejcem, papeška država in Neapeljsko kraljestvo). Španija ima svojih volak Milansko vojvodstvo in Neap. kraljestvo, sodbodo delovanja imajo ostale 3. Beneške rep. trpi pod protektoratom Habsburžanov, moč republike po večje tudi Otomani na V Sredozemlju (vojne od 1409 - 1479). Medtem, ko ste Genova in Beneške izgubljale svoj vpliv, ga je Španija oddržala. Otomansko cesarstvo v tem času raste, pade Konstantinopol (1453) kavel je malege grškega cesarstva (1461), osvojen Egipt (1517), Beograd (1521), poraz Ogron pri Mohaču (1526) Sultan je gospodar Balkana in večjege dele grške, Moldavija, Vlaška in Transilvanije mu plačujejo davke. Urh pod Sulejmanom Velikastri an (1520 - 1566).
Akta

Poljska

Jagelanci (1386 - 1576, združeni poljski in litvanski suvereni) s novimi Turkom prepustiti Moldavijo in Bukovino, kljub temu poljski kralji 16. stol. še vedno vladajo prostranstvom. Urh pod Sigismondom I. (1506 - 1548), dvor v njegovem času žarišče humanizma. Ko ugašča ta dinastija je Poljska obkrožena s sovražniki: Švedci, Turki in Rusi. Švedske se l. 1523 loči od Danske, združiti se s Poljsko (1592 - 1598), Rusija v 17. stol. postaja močna, Ivan III. (1462 - 1505) se proti nečakljivo zadnjega Kazilevsu, Mihailo III. (1613 - 1645) osnuje dinastijo Romanov.

V dobi renesanse (od Filipa IV. Valoa do Loisa XIII.): nastane ravnoteža med gl. silami v Evropi in to vladomesti misel na združeno Evropo pod imperatorjem.

Se nacionalne enote pa se niso mogle svobodno izoblikovati proti koncu sr. veka. Narodi pod Osmani so čakali boljše čase. Češka: se utrdi v času Karla IV., se bolj v času Jana Husa - je ni pa mogel k izrivanju Nemcev iz Prage. husitske vojne v 15. stol. o tako imele religiozne, družb. in nacionalne elemente.

17. stol. je vedelo protestantska. Groba religiozna politika Ferdinanda izzvala upore. Čehov (1618) in poraz na Belom Brdu (1620).

Za tem je češko nacionalno gibanje zamrlo, kraljevina je v konji do držala neodvisnost, sodelovanje češke in nemške elite - ne moremo govoriti o nemški okupaciji Češke Nacije. Reporod se je v 19. stol.

Italija: eij vojaških pohodov mnogih vladarjev (Karl VIII. l. 1494, Loisa (1499) XII. spet vdre itd. → franc. kralji vdirajo v Italijo, tudi Španci, Nemci, Svicarji). Razdeljenost nemških držav in združitev Švice. Angleži imajo ambicije v Franciji → Edward III. l. 1337 želi krono franc. kralja Filipa VI. V Franciji prebujanje nacionalne zavesti. Ivana Orleanska v vojni proti Angležem. - 100-letna

Vsa nasprotja med Angleži in franciozi prihajajo na plan od 14. stol. dalje ^{10^{vo} 2do} 1337-1453 (1213) ang. kralj kot franc. kralj. vsak z lastno kraljevino običaj polobitve (1213) predsednik ali z dobri ozdravi + izboljšati uboljšati državo. Vključiti

TUDORSKI 1485-1603
Lancaster - York 1482 1485 2

Alota

6.

Leto 1620 smatramo za konec renesanse

14. stol.

Si narodi renesanse se začno zavedati sebe in drugih, ne plan
 nihajap razlike med narodi (stereotipi, predsodki). Sočbe o drugih
 narodih in tudi o svojem narodu (Luther o nemškem pijačecu
 del stvarnosti postanejo meje, carine, merkantilizem (ekonomski
 izraz volje po neodvisnosti), delitev na teritorialne vode, razvoj
 pomorskega prava → vse v smislu ločitve sebe od drugih!
 Na drugi strani pa v religiozneru smislu: pozabiti ne nacionalne
 razlike. Reformacije lahko smatramo za reakcijo nacionalnega
 individualizma. Individualizem sploh posebnost renesanse!
 Nastajanje novih univerz: Praga (1347), Krakow (1364), ~~1364~~ Dunaj (1365)
 o umozenje univerz je privedlo do zmanjšanja mednarodne sestave
 študentov in do zruševja sistema "po nacijah", ki je do takrat bil
 temeljni kamen univerzitetnih programov. Tudi HUMANIZEM
 je pripomogel k izgradnji nacij (čeprav pisep v latinščini in ne
 v nac. jeziku). Humanisti pa so začeli pisati tudi v nac. jeziku
 (Dante). 16. stol. → bliskovit razvoj nacion. kviževnosti

AZIJA, AMERIKA in EVROPSKA KONJUKTURA:

15. stol.

Evropa notranje je razdeljena, ne more se zediniti proti Turkom.
 Odpirajo se vrata v svet: M. Polo na Kitajskem v l. 1275/1291,
 trgavske pot iz kitajske v Evropo (prekinejo jo Turki od l. 1350 dalje),
 zato iščejo nove poti na V. Razne legende in miti o neznanih
 deželah se bolj spodbujajo pustolovce - da bi dosegli in
 razširili Kristusovo cerkev. Jeruzalem še velfa za središče
 sveta. Išče se Ofir (zlato, Sodomov namit), aulezha zemlja, ki
 so jo iskali Kolumb (v Z. Indiji), Cabot v južni Ameriki,
 Portugalsci v vzh. Afriki. V Aziji nastane tudi najslavnejši od
 srednjeveških mitov: o svećeniku ^{JANEZU} Jovanu (?) → legendarni kralj,
 njegov kraljestvo je srednj. Utopija, v njej se naj bi uveljavile
 Amazonke, relikvijske Sv. Tomaža, izvor uladlosti, reke, ki privesajo
 zlato, srebro in drago kamenje (vse to naj bi bilo v Indiji), kasnej
 pričevanja, da je ne Kitajskem in v Afriki (Portug.).

Judija je bila v miselnosti z ljudi čudežna in eksotična dežela, vendar so postavljali svoje religiozne mišle, svoje sanje o bogastvu, v svojo ljubezen do fantastičnega in svoje želje po svobodnem polnem življenju. V renesansi živa tudi Atlantida (že od Platon o 7 mestih na Z (Atlantik), ki so jih ustanovili kršč. škofje Španije => živ se za časa Henrika Pomorsčaka. Ta doba je dva takšnih zgodb (ki predstavljajo nasprotje pripovedim o romanjih, ki so utonili v oceanu, saj so se njihove ladje razbile na skalah, ki so bile z dva morja).

Spodnje poznavanje grških geografskih del je tudi spodbudilo pomorske potovanja. Grki so trdili že od Pitagore in Aristotla trdili, da je zemlja krogljasta. Računali so celo dolžino polarnosti (tu se je Ptolomej zmotil - 28,350 km - to pa se je za Kolumba izkazalo za plodno, saj je šel na Z na podlagi tega podatka). Kolumb ima v svoji zbirki tudi Juago mundi (P. d'Aill na podlagi katere računa razdalje (in jih krajša kot so v resnici).

Postaja tesna povezava med ptolomejskimi izračuni, sholastičnimi kalkulacijami in odkritjem Amerike. Novi izumi: kompas, novo znanje geogr. širine, poznavanje pasatov in drugih vetrov, ki omogočajo ~~plavo~~ plavo okoli Afrike in do Amerike. To pa se je uresničilo šele, ko je Evropa potrebovala začimbe, zlato, srebr v Evropi potekajo vojne, dvori pa se bohtijo v razkošju, krovno manjkajo dragih kovin => od tu želje po odkritju čudežnih zemelj (Kataj, Ofir, Eldorado). Vse to prihajalo v Evropo preko morja in Sirije ali Egipta. V Aleksandriji in Tripoliju so vzemali te dragocene tovar. Portug. so hoteli priti na svoj kraj proizvodnje in dobiti posrednike in turško nevarnost vrtog. imeli tudi idejo o pokristjanjevanju muslimanov v Afriki (s pomočjo kršč. Etiopije). Tudi papež spremlja te nove podvige in reševanja (med šp. in portug. posetki v Ameriki).

B. ~~1492~~ 1. 1488 obpluje Rt dobrega upanja - odprta part v Judiji in na V. 2. 1500 Cabral s 13 ladjami v Judiji 1501 odlijejo Madagaskar (utrdijo obstoj 1. postojankov Akta

Judiji, utrdili soje vojaške in trg. pozicije na v obali Afrike, skušajo vzpostaviti preprosto trg. s Kitajsko, po naključju odkrije Japansko. Možno je, da so Portug. že pred Kolumbom sedeli za celino Z od zelenega rta (Ameriko) - 1448!

Kolumb: • 1492/93 odkrije Bahamske otoke, Kubo, Santo Domingo, a^čna tudi odkrita pot nazaj v Španijo (na S in pri Bernardskih otokih z vetrovi nazaj) • 1493/96 s 17 ladjavami odkrije Portoriko, Jamajko, Dominikanske rep., Guadelupe • 1498/1500, otoki Sv. Trojice, Venezuela, raziskuje isto reko Orinoko • 1502/1504, pluje čez Srednje Ameriko. Do brazilske obale Vespucci (1499) Pizara (1500) Kabral (1500).

zavzame ozemlje v imenu port. kralja

Sele Amerigo Vespucci spozna, da nova odkrita ozemlja predstavljajo nov kontinent in ne niz otokov vzdolž Azije.

Amerike je sprva razočarala monarhe in je le predstavljala prepreko med Evropo in Kitajsko (pravega cilja).

Magellan (portug. kapetan v španski službi) prepluje Atlantik, čez celino med Južno Ameriko in Ognjeno zemljo in pride do Filipinov (plutje okoli sveta: 1519 - 1522, Magellan sam umrl)

↳ od 280 monarhov se vrne 35
2. potovanje: Francis Drake (1577 - 1580)

3. potovanje: Jacob Leimer: 1615 - 1616

Sebastyan Cabot: 1526, Argentino, Paraguay (tu izve za luke, kmacili mu nosijo srebro iz Peruja)

Angleži in Francozi pa odkrivajo Severno Ameriko.

John Cabot (iz Genove), 1497; razišče Hudsonov zaliv (Sebast. Cabot) ¹⁵⁰⁹

Vezzaiani ^{južne obale Norvega sveta} 1524: ~~Vezzaiani~~ → Hudsonov zaliv, Cartier l. 1534 pride v Kanado ugotovi, da to ni otok, da se ne da priti do Kitajske, zato se franc. kralji od 16. stol. ne zanimajo več za ~~to~~ Kanado

Anglezi pa so vtrajno iskali pot do kitajske (SZ pot -> pri tem le
je spoznajo nov kontinent in spoznajo, da je pot do kitajske le
eko nedostopne - španci, Portug. - ~~je~~ južne poti).

Prvo špansko cesarstvo v Ameriki: 1496 - 1519 -> ust. Panama,
Cortez se izkrca v Meksiku
osega: Antile, Panamsko ožilo, ust. mesto Sau Domingo

južnam. obale do ustja Magdalena, Florida
30. letih se poveča na kontinent, gl. deli ~ 16., 17. stol. so: Mexico,
Nova Grenada (dan. Kolumbija, Venezuela)

400 pesakov, 16 konjenikov oblade Azteško kraljestvo 1519
Meksikanci v Cortezu vidijo tega muševca, zato je Mexico zavzeto
brez odpora (1519), leto kasneje že upor (Noche triste, 30.6. (1520))

1521 mesto španci zavzamejo, enak Jukatán, Guatemala, Honduras.
1533 odkrit Kalifornijski zaliv, 1540 Veliki kanjon Kolorada,

1542 zaliv San Francisca. Španci v 16. stol. raziščejo Severna
predele od Mexica do Atlantike do Kalifornije. 1602 ust. status

postojanke Route Fen. Najzanimivejši za Špance pa je Peru.

Pizarro je l. 1529 imenovan za doživljenjskega guvernerja Peruja
180 ljudi + 27 konjev: prejago Inke (1532), ujamel kralja
Atahualpa in zahteva odkupnino. Cusco pade. 1533. l. 1535

Pizarro ust. Lima - nova prestolnica Peruja.

Španci l. 1540 osvojijo čile. V istem času kot Peru osvojijo tudi
Novo Grenado. Španci iščejo Eldorado (zlatopolovka: el Dorado)
med Amazonko in Magdalena, med iskanjem tople raziščejo

stranost kontinenta. Španci niso imeli oblasti posred lemor so

prišli, težili pa so, da bi osvojili homogeno teritorialno enoto.
konec 16. stol. je španska Amerika štela 120.000 belcev, portug.

Brazilija pa le 24.000 belcev, v službi pa imajo še 18.000 Indijance
in 14.000 crncev (veliko skromnejše od Špancev). Portug. kolonizacija

je začela ok. 1530. Proizvodnja sladkorja je utrdila njihove
postojanke. V 11. stol. Brazilija tudi izvor zlata za Evropo.

V 16. in 17. stol. sta Peru in Mexico hranila Evropo z dragoceniimi

ovinami. Proces ~~amalgamiranja~~ (po 1557).
Alta Pampa

„zlate doba“ renesance
 Od pritoke zlata, srebra odvisni: Španija, Francija, Italija, Anglija.
 V 16. stol. porast cen → teorija do zaradi priliva zlata, srebra.
 ↓ vrh v Španiji, Italiji, France., Holandiji (konec 16. stol.)
 porast poslov, kovanege denarja, čas največjih prilivov
 razkošja, razcvet umetnosti zlata in srebra
 7. stol.: manj uvoza bogatih kovin, čas recesije
 18. stol.: po 1730 uvoz brazilškega zlata, spet srečno stoletje

13. stol.: preporod v kovanju denarja (florin, genovski denar, beneški dukat); 14. in 15. stol. slabljenje evr. proizvodnje denarja
 ↓ induiki so do konca izkončeni

potreba po kovinah tudi razlog za potovanja (Portug. iščejo sudaško zlato – transsaharske karavane do S Afrike, ko se utrdijo na Z obali Afrike – S Afrike izpubi svoj plemen, portugalski bogatijo)

Ok. 1460 nov zagon rudnikov srebra v srednji Evropi. Ta zagon zaradi nove tehnologije. ↓ URH: 1526-1535

Povratek blagostanja na prelomu iz 15. v 16. stol. je bil torej bolj povezan z rudniki srednje Evrope in manj z ameriškim blagom. Bogateje južne Nemčije (15./16. stol.), vzpon bavarskih poslov, umetniško in humanistično orodje Nürnberga, Augsburga in Innsbrücka v dobi renesance (to je središče srednjeevr. bogatih rudnikov). To osrednje na dobri trg. poti: prodajo lahko v Benetke ali v Antwerpen. V 15. stol. zaradi rudnikov bogati Jakob Fugger (1487)

Zaradi ekonomicnega preporoda je Evropa v renesansi zvela nad svojimi proizvodnje rudnikov srebra (od Sigism. Habsb.) možnostmi. Zato kriza od 1557-1560, ko so Habsb. v Španiji doživeli bankrot (pogubno za Fuggere)

čas da ameriško zlato, srebro prevzame glavno vlogo

Španija bankrotira še: 1575, 1596, 1607, 1627, 1647. Banke na Z so med življ. in smrtjo (vedno pred bankrotom - odvisne od uspelega blaga iz Amerike).

14-15. stol. : rast v prebivalstvu, rast mest in naselij, nove kmetovalne površine, cene rastejo, roparstvo, trg. cveti, v Flandriji, Italiji in zlasti v Firencah nastane bogata suknarska ind., kufe se t. srebru delar, gotške umetnost. Konec 13. stol. : stavbe v Flandriji, Normandiji, Tuluzi, revolucionarne ustaje kmetov proti lasti, meščani proti pobiralcem danka in mešč. pleinstvu.

Kmetje in meščani se ne povežejo - praz ten gibanj. Vrhunec nemira okoli 1380 : ves Z, od Firenc do Anglije, od Barcelone do zahodne Nemčije zapelje trezuladije.

Kaj je privedlo do tega: stečaji italj. banke v zec. 14. stol., cene zate stagnirajo, ~~stagnirajo~~ prihajajočji dragih kovh privede do devalvacij (prvi Filip Lepi), upad meščanske dispensacije, reb. mest pada, upad proizvodnje sukne, izvor angl. volne pada od 1350; celotna zahodna ekonomija je v krizi.

vojne, lakote, bledni vse na kupu na koncu sv. veka. Stoletna vojna, pohodi "velikih družin", husitske vojne v srednji Evropi (1415-1536), vojna Dveh rož v Angliji (1450-1485), državlj. nemiri v Španiji in Skandinaviji, stalni boji proti Turkom. Zemlja ostaja

redodelna, množično zapuščanje vasi v 14. in 15. stol. V letih 1348 in 1350 črna kuga, ogromno umrlih. Bogati meščani v času kuge bežali v vas. (Dekameron), izgleda, da je bilo umrti zaradi kuge manj na vasi. U 13. stol. prevelike uveljavost

Evropi - slab donos zemlje, več zemlje se delalo, zemlja se izčrpana => lakote v 13. stol. pogoste, manj v 14., 15. stol. Kuga se valeti na laho in izčrpano pes. Prebivalstvo se v 14. stol. zmanjša za 1/3 (ni čisto, da cene zt padajo, če ni

popravljanja) => zato v Nemčiji selitve v mesta, v Angliji zedno z ograje v anglem (zemlja, kjer niso več gojili zt so deli vccan

Pa kljub vsemu razcvet renesanse in humanizma (najprej v Italiji). Rezultat ekon. depresije: manjše št. ljudi in ne-
Alta

azpdago isto bogastvo (rast cen mesa in uvrsta istočasno kot padec cen žita). Ni res, da padec št. pres. in cen žita povzema splošen padec družb. položaja ljudi. Renesansa se je namreč začela znotraj epidemij, lakot in vojn. Laicizacija družbe in kulture se začne v 14. stol. in se nadaljuje pospešeno. Pod vprašanje postavljeni pojmi in strukture, ki so se zdeli večni? fevdalna struktura, avtoriteta Cerkve. Antikna umetnost ji je odprla duha - poziv k obnovi, verske reformacije 16. stol. vrnejo vero v Boga, velika potovanja jih oskrbijo z bogastvom. Rhod iz recesije konec 15. stol. | pres. raste, zemlja je oddelane nastanele vele mest, opuščene vasi so ponovno naseljene.

RENEZANSA IN ANTIKA:

↳ sama sebe def. kot obrat k preteklosti, k izvoru lepote in uisti; Petrarca je tvorec pojma "uračni vek", ki je označeval srednji vek, nasprotno pa se je z obdobjem ziral v antiko, kot je Petrarca smatran za začetnika intelektualne revolucije v renesansi. Ponoven razvoj gramatike, govorništv, slikarstva, kiparstva, glasbe (začetki v Firencah). Ljudje renes. pa so pomostovali zool. Saj sr. vek ni nikoli posebej zapisl stike z antiko. Karolinška renesansa je ohranila številne prepise antičnih avtorjev. V 11. in 12. stol. pride do ponovnega oživljanja klasičnih študij - pa se je tudi za to dobo govorilo (pretirano), da je renesansa. Tudi v umetnosti rednejše vrnje se vedno antične teme in motivi. Sama gotške umetnost je črpala iz zakladov antike. Transalpske gotike je na svoj način pripomogla k ustvarjanju umetnosti renesanse. Zahodna umetnost je bila konec sr. veke mednarodna (velik vpliv Flandrije in Francije). Tudi glasba: mednarodna, prvenstveno logo tu imajo Francozi in ne Italijani (J. Ockeghem, J. des Prés, Arcadelt, R. de Lassus). Iz S pride tudi tehnika slikanja z oljem. (že od 11. stol. v Franciji, Nemčiji). Flandrija ^{Briz} in Firence sta gl. središči tega razvoja, med njima živa trgovina. V slikarstvu: portreti, ki odlikujejo REALNO stanje, brez opešav.

15., 16. stol.

13.

Renesansa sploh pomeni povratek k človeku. Tako slikarska dela odražajo raznovrstnost obrazov, tudi bodo vsakdanja. Veliko je samoportretov. Večerja pozornost pejzažu, naravi. Na slikah resnične mesta in naravne pokrajine.

Renesansa je na novo odkrivala dela antičnih piscev, obnovi se zanimanje za grščino (pospešeno z begunci iz Bizant. cesarstva), ponovno odkritje Platonove filozofije. Odkriva se tudi judovske kulture in književnost (hebrejska - da bi v izvirniku brali sv. pismo).

Intelektualci te dobe so znali: latinsko, grško, hebrejsko. Ideal humanisto nastajali so trojezične fakultete (Oxford, Pariz → Collège de France).

Nastanek večjezične biblije iz Akale (na srednje Vulgate, dodane pa še hebrejski in grški tekst ⇒ simbolno: položaj, ki ga zvezuje Rimsko cerkev med Grško c. in Sinagogo ⇒ analogno Kristus in knjižni z dvema veroizpovedoma). Širi se tudi nova književnost: sanje almanahov, viteških romanov, življenjepisi svetnikov.

Renes. je bila uspešna v umetnosti zahvaljujoč arheologiji ⇒ nova odkritja na jugu Italije in na Siciliji, v Franciji, Grčiji, H. Aziji, kar pa je že tako privabljalo vse zainteresirane za antiko.

Nastajajo prvi muzeji (kapi si na kamnih, kipi, dekoracije neod. cesarskih palač itd.). Vse te antične el. zbira papež in aristokratske družine, ki imajo svoje zasebne zbirke (Medici). Te zasebne zbirke so bile odprte za javnost oz. za kultivirane obiskovalce /

poznavalce. Večini turistov je bilo vse ure, ta humanistični muzeji pa je bil nov - zato nastajajo dela o spomenikih starega Rima (Bartolomeo Marliano: Urbis Romae topographia; ¹⁵⁴⁴ on v tem času organizira že turistične poti po Rimu). Rafael je

ok. 1520 delal na prikazu antičnega Rima. Povratek antičnega sveta je bil neprecenljive vrednosti za evr. umetnost in kulturo. Kuopla sv. Petra na vodu Pantanske). Poznavanje mitologije in antičnih del je za 3. stol. postalo nujni del vsakega, ki je hotel

graditi umetniško kariero. Ponovno odkritje golote telesa - iščejo se pravi proporciji.

Renesansni stil na zač. samo dekor prilepljen na gotovo umet. arhitekturo

7 Akta

v slikarstvu pa antični dekor in mitologija zabrisep spomin na gotško dobo.

Navedih iz antike, da bi nastalo nekaj novega - je bil cilj (Bramante je hotel predstaviti kupolo Agripinege muzeja na Hadrijanov moč. Izven Italije je bila renesansa umetnosti umetnost sinteze (antični dekor na gotško arhitekturo).

ZAKljuček: v prvi dobi v Italiji so umetniki občudovali antiko, a so se držali lokalnih tradicij (nizsko, gotško, na Portug. s pomorsko), iz antike so vzemali dekorativne el. Sledi purizmu, ki se sklicuje na Platona - matematična struktura lepote (Leonardo, Bramante, Rafael Michelangelo). pa je šel dalje in velja za začetnike barokne umetnosti (napuhjenost, grandioznost). 16. stol. velja za manieristično stl. (razvoj ok. 1520): nasprotje renesančni darini (Dürer), značilna preobila dekoracija, stran od narave, temne podlage in barve. To je doba, ki je predhodna za magi baroka. Tu šteje ORIGINALNOST.

Posebno mesto ima beneška umetnost. Benetke l. 1500 se vedno gotško mesto. Šele po 1509 renesansa. Slikarstvo svoj polet s Ticianom (16. stol.) - ki pride do impresionistične tehnike. Benetani so imeli raje barvo kot linijo, v slikarstvu več gibljivosti, več svetlobe. A v Italiji žvi Caravaggio, ki prezira antiko ineguje naravno slikarstvo, grobo realistično. zrelost v slikarstvu in sploh v umetnosti na zač. 17. stol.

RENEŠANSA KOT REFORMACIJA CERKVE

Po smrti Gregorja XI. (1378) so kardinali, razcepljeni na frakcije povzročili razcep v cerkvi. Evrope se razdeli: Francija, škotsko, astilija, Aragonijska in Neapeljsko kraljestvo -> za Francuza Klemenca VII., ostale dežele za Italjana Urbana VI. Dva papeža in 2 kardinalska zbora, vzajemno so se izključili iz občestva in si uabirale zaveztnike. Vsi imajo svoje podpornike: Peter Aragonski in Katanice Sijenske stl. Akla

urbanista, Colet de Corbi pa Klementinec. Edini načrt, da bi razkol koncil je bil, da se en papež odreče prestolu. Papeži pa ne doje, posebno Benedikt XIII. v Avignonu (1394). Ker s papeži ni nič, so kardinali sami sklicali koncil v Fizi (1409) papeža Benedikt XIII. in Gregor XII. sta odstavejena kot uzurpatorja. Novi papež je Aleksander V., sledi mu Janez XXIII. Novi koncil "Konstanci" (1414/18) - spor s papežom, ta se odreče prestolu. izborom Martina V. v Konstanci (1417) je bila eeilnost cerkve parirjena. sklican s ciljem, da se napravi konec razkolu obsoditi je treba husitske nauke in da se reformira cerkev

Koncil sam ima moč zaradi nemoci papeža. Učenje Jeana de Jadrna: papeške avtorikta je odvisna od svobodno izražene volje rščanskega naroda. Ali naj cerkev postane parlamentarna monarhija (Moga parlamenta: koncil kardinali). Na koncilu izglasovanih 18 odločb, ki se tičejo papeške zlorabe financ in pravne moči. o je izvoljen Martin V. želi takoj ublažiti te odločbe. ko se koncil konča (1418) je neenotnost v cerkvi še vedno prisotna. diine novost je redne in avtomatske zasedba koncilov (v. Basl 1431-1449).

- papež Eugenij IV. - volja po prenovi
 je v sporu s koncilom (ekstremisti - mir med Burgundijci in Francijo
 a želijo odstaviti → 1439), možnost - češki utrakvisti so priključeni cer
 tega razkola ↓ - odločbe o prenovi l. 1436
 Feliks V. pa naj bi bil nov papež, tega priznajo samo Basel, Strasburg, Savoja, Milano, Aragon in Bavarsko

- nastopi 2. koncil, ki se nadaljuje v Ferari in Firencah, tu Bizantijski cesar prizna Eugenija IV. za papeža (to je v bistvu soglasje med bizantijsko pravoslavno in rimsko katoliško cerkvjo). 1447 nastedi papeža humanist Nikola V., koncilu bil prazen. Feliks V. ki je odstopil od nadaljnjega boja (1449) Reformna cerkev pa ni uspela. Že Eugenij IV. je pisal koncilu, da je cerkev v razsulu. Ni prave vere, reda, pobožnosti.

življenjske duhovnikov in menihov ni pobožnosti; priležnice, gostišča itd.

So neuki in prostostni, kraven duhovniške službe se kaže.

Cerkve so slabo vzdrževane, verski nauk je slab. Škofje niso ne sedeli svojih škofij. Papeži imajo otroke, žene, sorjbo z bogince..

V 15. st. razvoj lava na čarovnice, ki bo usahnil šele po 1648.

Tako razdeljena kršč. Evrope se tudi ni mogla obravnavati nevernikov.

Križa Cerkve je bila obča!

Ko je sezgal Jane Husa (1415)

in odbila pobude za prevojo

je nastopil LUTHER (1483-1546)

↳ vikipolje (1396)

Varma (1444)

Konstantinopol (1453)

↳ 31. okt. 1517 95 tez v Württembergu

Luther je 4 leta kasneje izšel. Piše temeljne dele protest.:

1) svoboda kristjanov, Rimsko papeštvo, poziv krščanskemu pleustvu
nemške nacije. Na luthrovi strani umaga mesta, pleustvo.

1529 Wörms, 1530 Augsburske veroizpoved. L. 1531 se začne vojna med protestanti in katoliki. L. 1555 se sprejme verska razdelitev

Nemčije (2/3 luteranske). Celo Skandinavija pod luteranstvom, v Holandiji tudi močan. Henrik VIII. prekine veze z Rimom že

l. 1534. Prvi protest. mučenik umre l. 1528 na Škotskem.

Protestantizem ima uspehi še na Češkem, Madžarskem, Transilvaniji, Moravski, gorjuji in Sp. Avstriji, na Štajerskem, Krajskem, Litvaniji.

z luthrovo surtjo upad protest., Kalvin (1509-1564) pa se sedi

~~prot~~ reformaciji da novo moč. Deluje v Švici. Kalvinistična teologija se uveljavi tudi v Angliji (ne pa evako močno kot

protest.). V Angliji se razvije tudi močan puritanski tok, ki bo dovedel do državljanske vojne. Bolje kot izraz kalvinizem je zvinglijsko-kalvinistična reformacija.

Rimska Cerkva pa se okrepi med vladavino papeža Pavla III. (1534/45)

ust. Družbo Jezusovo (1540), Sveto službo (1542), sklice ekumanski

koucil v TRIDENTU (1545) → traja 18 let, 2x prekinyen

↳ načela si poglej drugje!

Po koncu koucila papež Pij IV. objavi 1. index prepovedanih

kujig (Erazem - se spre z luthrom, zagovarja svobodno voljo nasproti luteranski "Abta zabrti vsi")

Kristjani so bolj kot prej verjeli, da se da verske probleme rešiti z nasiljem: rusijo hrane Aztekov in Inkov, izgon Maurov iz panije, Jude se zapira v gete, pregon protest. v Franciji. Nasilje pa v resnici na obeh straneh: Krvava Marija: Elizabeti (Anglija) v bistvu enako št. žrtve
bruh ikonoklastičnih bojev.

četrdesetletna vojna: 80 letna vojna (1568 - 1648) privede do Španskega priznanja kalvinistične republike. V Franciji: Nantski edikt (1598) naj bi končal 30.letno^{dravljansko} vojno, a boji izbruhnejo po smrti kralja Henrik IV., konec teh bojev šele l. 1629 v Alesu.

tridesetletna vojna izbruhne (1618) na českem, ki je protest. nasproti politiki Habsburžanov (~~katoličani~~ katoličani)

V Nemčiji: Thomas Münzer, 1525 nemška kmečka vojna (zahteva svobodo pri izbiri duhovnika, ukinitve desetine, ukinitve lovskih prepovedi, konščevne pašnikov in gozdov...). Luther se zaveda, da imajo kmečke zahteve, ampak to ne opraviča upora. Začne se pregon anabaptistov - v katoliških in protest. deželah. Po 3 stoletjih krize v Cerkvi, je bila zdaj na vrhu.

Ova značilnost religioznega življ. ne z od 14. stol. je: vzpon in utrditev narodne pobožnosti. V kršč. vzpon laikov, jasnejša je ravnodušnost vernikov nasproti cerkveni avtoriteti, premoč države nad cerkvijo. Razvoj individualistične religije (Jvana Okeauske, Tereza Avilske)

: pogled v kakšni srednješolski knjigi

Obstajajo sile, ki želijo onemogočiti razvoj: Korporacije, nastale v 18. veku, ki odredijo delovni čas, kvaliteto proizvodov, odklanjanje konkurence znotraj mesta, monopoli neustreznem trgu.

te so nastale spustano z večanjem mesta in v 14. stol. predstavljala politično silo (predstavljajo jo skromni sloji meščanstva).

Meščanski deleži predstavljajo revolucionarni sloj. Pride do dveh gibanj: ① bogati meščani (Pariz itd.) poskušajo s pomočjo ljudstva priti v upravne odbore in ② tekstilni deleži v Flandri in Italiji pa želijo zločiti ekonomsko tiranijo bogatašev, premočev in buržujev (za kratek čas, tu in tam, celo prevzamejo oblast). Kralji in mešč. plebs so spoznali nevarnost korporacij, niso pa jih mogli ukiniti, so pa jih bolj nadzorovali tako so jih počasi izločevali iz političnega življenja, jim odvzeli vojaško vlogo, dali pa so jim večjo pomembnost na gosp. področju. Vpliv korporacij na trg. in proizvodnjo pa nikoli ni bil popoln. Vladarji so prvi, kadar je bila ogrožena njihova korist - obično, zniževali privilegije korporacijam.

Na drugi strani pa so dejali pooblastila in pravice do učenja iznajditeljem, ki so nudili tehnični napredek. Obstajali tudi rudniki in kovinski podjetji, ki so raztreseni po gozdovih, planinah in daleč stran od nadzora. Tehnični napredek prav v teh ne nadzorovanih območjih.

V 16. stol. kapitalistična mentaliteta, bančni in računovodski instrumenti, ki omogočajo tej mentaliteti, da se izrazi.

Razvoj pomorske trgovine po knjižarskih vzorcih. Razvoj trg. na veliki rizik (? nauticum faenus) → pri čemer posojilodajalec sprejme tveganje, da se mu dolg ne vrne, če roba ne prispe v Lugo. Cerkev je bila proti tej dejavnosti. V 13. stol. prva oblika zavarovanja (cambium trajectitium) oz. pomorske menjalnice.

Tu so teologi dopuščali, da se v pogodbi o zamenjavi vnese tudi določeni interes. Tisti, ki je iskal posojilo je potem slišal, da so ruil npr. v Barceloni, določeni znesek mu je pejel v menjalnici v Genui pod pogojem, da ledja s tovarom pride v prej določeno pristanišče. Roba je posojilodajalcu služila kot zavarovanje in je postala zaradi tega, ker je on to podpisal.

to velja v Genui 13. stol., ker je imel mnogo napak: veljalo je

najprej, da posojilodajalec pristane na določeno pristanišče v katero naj ladja plove in potem glede na veliki rizik je lahko naložil določeno le, če tovrstno sredstvo prispe. Zato je takšna pomorsko menjalnica izginila v 15. stol, v konist pogoril zavarovanju. Pride do obrate k sistemu, ki je v vsakem slučaju dal premij na zavarovanje in kateremu se je potem zavarovalnik. Dogovor o kupo prodajni pogodbi izpleta takole: zavarovalnica naj, da od zavarovavca kupijo blago in se obvezajo, da ga bodo plačali v določenem roku - a tega plačila ne bo, če pride roba v nesrečo v pred določen pristanišče/oz. mesto. To zavarovanje

pomeni napredok v postovanju. Tako zavarovalničarji niso ne začetno plačali določen znesek, katerega jim je potem zavarovavec/klijent/ a koncu postala vrnil. Sedaj se plačuje samo v primeru nesreče. Poleg tega zavarovalničar v vsakem primeru dobi premijo - tako, da ima običaj. Rizik pa se je prenašal iz blaga na blago v slučaju srečnega potovanja ali na sami ladji, ki blago prevažajo. Vse pogostejše zavarovano telo blago kot sama ladja. Zavarovanje pa že pred 16. stol. organizirane so zavarovalniško podjetja, katerih kapital je strožavo vlagan v večje št. operacij.

kolovnjaki cerkvenega prava so morali priznati, da rizik zasluži nekdo nadomestilo. Premija pa se opraviči tako, da bo zavarovalničar v primeru nesreče moral izplačati ogromno vsoto denarja. Placovanje premije sploh ni več vpr. že sredi 15. stol. Vrednost premije manj odvisna od dolžine potovanja, kot pa od politične in vojne situacije in od prisotnosti ali odsotnosti gusarjev. V 16. stol. so v medozemlju prisotni Turki, Berberi (sploh po Lepantu, 1571), ki pomenijo zup kršč. trgovini preko višje premije.

Velika novost teje čase tudi dvoglasno knjigovodstvo. Temu prethodno pristo knjigovodstvo (kreditni posli slabo raziti, omejen kraj klientov, knjige se vnášajo prihodke in odhodke, v beležki si zapisuje dolgove in posojila). Z razvojem potovanja je teje čedalje več, nastane potreba po specialno izobraženih uslužbencih (v knjigovodstvu). astnik trg. podjetji je moral v vsakem trenutku klijenti (ki jih je

ed že preko 100) v vsakem trenutku seznaniti z ujemnim stanjem -
 omu je omogočalo knjigovodstvo. "Pride do vodnega radu"
 podobnosti" v katerih so beleženi dolгови in popraševanje postankih
 sodelavcev. To pa zahteva dvojno istoimensko knjigovodstvo.

priznan[↓] pod imenom "belesko knjigovodstvo"
 Pri primer takega knjigovodstva iz l. 1340, a se Medici v 15. stol. ga
 e uporabljajo vedno. Odličje tiskarstva pospeši razvoj dvojnega knjig.
 la skrinost se razširi l. 1494 s knjigo: Summa de arithmetica,
 geometria, proportioni et proportionalita, ki razkiva tehniko 2 knjigovod.
 Kot v razcvetu umetnosti tudi v razcvetu bančnih poslov Italija
 odigra gl. vlogo (banco: it. izvora, najprej pomeni živilo, ki je
 dejo ne sejnu na prodajnih mercato, kjer rano menjajo denar,
 ti menjalci so imeli na dosegu roke denarje z denarjem in pred
 sabo knjigo kamor so upisovali svoje posle) Obstoječa dekret odločen
 na 14. stol.

Denar: primanjkuje zlato, srebro, zato se posluje v drobni sumljive
 kvalitete in v tujem denarju (spremenljive in nesigurne vrednosti). Zato so
 bankirji v svojih knjigah beležili dolgovanje in popraševanje vsakega
 klienta v eni moneti (moneta di banco) ki je grosso modo
 vezana za vrednost zlatega in srebrnega denarja (Amsterdamske
 banke v 17. stol.) V 16. stol. nastane Državne banke: se
 ukvarja z menjavo kupije dragocene kovine na račun države,
 sprejema vloge in prenesa denar iz ene države na drugo, a
 se ne ukvarja z trgovino. Že pred 16. stol. državne banke v
 Španiji in Genovi (14., 15. stol.) → 1401 prve drž. banke (Taula de can)
 ↳ posojajo preveč aragonskim vladarjem, zato stečaj mnogih
 bank od 1380 dalje

Medica že v zač. 15. stol. mednarodni del trgovanja.
 Denar se je menjaval že v zgodnjem sr. veku. V 12. stol. nastane
 pogodba o menjavi, ki je sestavljena pri beležniku → primer:
 trgovec iz Reimsa ne potovanja čez henovo prizu, da je prejel kot
 posjilo, pod vidikom zamene, določeno količino genovskega
 Akta

denarja od dveh bratov, ki živita v mestu. Trgovci da besedo, da bo to usobno vrnil v provanskih librah na naslednjem srečanju v Provansi bodisi enemu od bratov ali zakonitim zastopnikom. Temu primeru je trgovci si sposodil denar v Genzi najbrže z namenom kupi blago, ki ga je želel prodati v Provansi - tako bo vrnil sposojen denar. Dobitku pa je zabiliscan z operacijo zamenjave denarja kerker je namreč odobrila konist, ki p. mas pri zamenjavi denarja, ob pojmu, do obstoja kupoprodejne moneta, da so različne mesta sposoje in vračanja denarja in če obstaja rizik za posojilodajalca

Od tu pride do prehoda na uporabo menice. Z menico se izogneva poslovanju z denarjem in zmanjša se nevarnost pri transportu.

Povezuje 4 ljudi: dajalca denarja, tistega, ki denar vzame, transakta in konstnik/kliente. Transakcija sama zaimine samo osebe (tisti, ki denar vzame je vključen, če dajalec sam postre ne kmaj kraj in izrod menico transakta ali če je konstnik tisti, ki denar vzame). Obstaja tudi rok izplačila menice (3 mes. med Londonom in Hajjo).

Zanimivost so spekulacije ki so se dogajale pri zamenjavi denarja. U ne smemo ločiti menjave denarja od trgovine. Menica se porablja kot plačilno sredstvo med 14. in 17. stol.

str. 228 - 235 (jaz ne razumem)

ITALIJA

Uve več trgovskih kompanij. Italija spet uudi vzore: COMPAGNIA → nastane v celinskih mestih, kjer se razvija industrijska in ban dejavnost. COMMENDA nastane v primorskih mestih (Bari, Genova) DEVIŠE OLIVBE

Commende se pojavi v 12. stol. in predstavlja prvi korak k modernim celinskiim družbam. Compagnia pa je predstavljal začetek družbi, ki se ukvarjajo z dražbo. Pri Commenda delničar daje trgovcu potreben kapital za upr. pomorsko potovanje. Če pride do izgube, to v celoti krije trgovec (tisti, ki si denar sposodi). V primeru dobitka j

22.

delničar dobi svoj del kapitala in del zaslužka (pogosto 3/4). Ta udeležba ni edini: lahko, da delničar krije 3/4 potesnega kapitala, sam trgovec pa 1/3, če pride do izgube se deli sorazmerno z vnosom dobitka pa je deljen na pol. V 15. stol. se razširi nov tip:

commenda in nave implicata (kapitanu ladje namigne denar, da si ladjo opremi za pot, zabo se obrne na posredovalca, hujšo potrdilni kapital se deli na določeno št. Loca ali carati, na evake dele. Vlagalci denarja so delili carati sorazmerno vloženim vsotam. Sam kapitan je dobil samo plačilo, lahko pa je kupil tudi delnice v družbi. Ta udeležba se v 17. in 18. stol. → do 24 delničarjev

je kratkotrajna združitev (kot druge commende), omejena na uporabo ene ladje v toku enega potovanja, ko se ladja vrne in z računski pravno združba razpusti.

Commende ni dolgotrajna združitev v nasprotju z trg. in bankarnimi kompanijami, ki so zaklepe organizacij in dolgoročne varste ter obveznosti, *alibole mesto, shodno, delje dobitka*

Compagnia: povezava strank za daljše obd. (3 leta) → a pogodbe se obnavljajo, prisotnost istih vlagateljev na čelu podjetja in široka mreža delavcev pripelje do ustanovitve trdnih organizacij

podjetje Bardi: 70 let; banka Mediceo: 97 let). Prve kompanije v Toskani v 13. stol. Firenze so s svojimi kompanijami gospodarski ekonomskemu živju. Z vse do 16. stol. Do l. 1500 pa vzpon njunih Nemcev (Fuggier, Welser) in Špancev (Ruiz, Malverde) in Genova - ki je od 1570 - 1630 glavna dobaviteljica Filipu II. in je glavna pri evropskih menjalnicah.

V kompanijah 2 tipa organizacij: • centralizirana s podružnicami • decentralizirana z izpostavitvami
Medici v 15. stol

živjeje firentinske kompanije 14. stol. s šteje po 25 članov z enakimi pravicami in obveznostmi, s pogojem, da niso vključeni v druge kompanije. Vsi posvečajo vse svoje delo kompaniji; direktor zamenjati, ko umre, na čelu podružnic guvernerji.

Nevarnost pri decentraliziranem sistemu je, da šef izpostave

123.
Fuggerji → srebro, zlato, železo, poper, kavič, kovanice denarja

... da bi preveliko moč, a tudi pri podružnicah ista uveljavnost.
Da se tudi peljati iz evroev drug sistem (centralizirana org. s podružnicami lahko ustanovi tudi neodvisne izpostave - filijale)
evropski trgovci - bankirji so opravljali več poslov hkrati: Medici → prodaja
srebra (srebro, svilo), zlatu, kavoje, mandljeje, Fugger → trg. z srebrom in
zlatom, poper, bil pa predvsem proizvajalec in trgovec bakra in srebra
na rudnike na Tirolskem, Ogrskem), v zakupu rudnik v Španiji (Zlato srebra
kupuje privilegije, v zakupu ima kovanice denarja v Rimu

Razvoj jih sili k trgovini z denarjem. Trgovina, industrijsko poslovanje
Bardi, Peruci, Medici se postopno finančne operacije
spremenjajo v bankirje kraljev. Ti so se se
vedno imenovali "trgovci", a so zapustili trg. in se ukvarjali zgolj
s "špekulacijami" na in posojali so denar suverenum.

... kot Fugger je primer takega trgovca: do 1509 on ni Habsb. posojal
z garancije, izbor Karla V. je stal 851.918 forintov, od tega so Fuggerji
posodili 543.585 forintov brez garancije, po tem Fugger izgubi svobodo,
in odreče posojilo, če bi bilo to neprofitno zanj, zdaj je odvisen od
Kralja - njegovega dolžnika. Fuggerji posojajo na veliko tudi Španc
kraljev. Da bi lahko dalje posojali Karlu V., Filipu II. in javnim
kastelem v Holandiji so morali vzeti kredit na borzi v Antwerpnu.
od 1540 na trgu ti. Fuggerbrieje, kratkoročne obveznice, ki se prodajo
na borzi. A po zlomu španskega zlata (1557, 1575, 1596, 1608, 1627, 1648)
so predli tudi Fuggerji izginijo v 17. stol → začne se veli Genova.
Genovski bankirji najprej posojajo franc. kraljev, po 1527 preidejo
na stran Habsb. Rastejo po 1. španskem bankrotu na korist
genovskih bankirjev. Propad Antwerpna in sejeva v Medici deli Compo
isto pomeni odpor genovskih sejev. Zahvaljujoč temu sejevom, kihtere
genovski trgovci nadirali, so bili vodilni na največjem trgu
v 16. in 17. stol. Na S so pomorsko pot dupirali ang. in
holandski gosarji, zato po 1578 ta pot preko Barcelone (Genova,
Milana in podolini Rajue.

.. Akta

Francija v 16. stol.: 209 trgovsko-bankirskih družb (večinoma talijanskih, švicarskih ali nemških).

Konec 16. stol., začetek (17. stol.): veliko bank v stecaj (zeloj? => zavrženi španskih in franc. kraljev, civilizacija, ki živi nad svojimi možnostmi in navade, da se do največjega Atrahu iz bank, potegne svoje vloge). Ti stecaji so pripravili oblasti, da odstranijo državne banke (1587 v Benetnah, 1553 v Milanu itd.)

Največi sejmi (Lion, Antwerpen, Kastlija, "dezensovski") v 16. stol. so krajji kjer se plačuje, a ne trguje, borza v (Genova) Antwerpnu se od l. 1540 usmeri na finančne operacije posojanja ne obresti.

Pojavijo se stave (na izbor kardinala, papeža) in igre ne sreč, ki vplivajo na borzo.

PRVOTNI KAPITALIZEM

od 14. stol.: mobilnost bogastva, širjenje kreditiranja, mednarodne trgovine, zapuščanje prepovedi na področju gosp., sodbodna koulana re industrija, odtujitev kapitala od dela (prevlada kapitala nad delom). V Nemški se uveljavi uvož KOLIČINA: v št. zastavljenih, v prihodkih; vojna je risti el.

preko katerega se količina vrine v zahodno civiliz. (v tridesetletni vojni sodelujejo množice vojakov). nova dimenzija civilizacije

16. stol. => propad Hanzeatske lige, saj v času uveljavljanja absolutističn struktur nima zaščitne ene močne države, propadle pa sta tudi

+ Norgorod in + Brugge (2 srebra na katerih stoji moč Hanze), aeti nbdov v Novem svetu ne račun norveškega, vzpon Fuggenjev ne tržišč srednje Evrope (z ogrskim bankom izrinejo švedskega, ki ga prevajajo Hanzeati), prihod Angležev v Moskovijo (1555) in holandske konkurence. A l. 1600 je se močna ekonomska sila -

španski vladarji jo želijo zadržati, saj so v boju proti holandskim zanimenim prikrajšan (zato Hanze trguje z Iberškim potokom - v resnici pa so te ladje holandske, ki pretrivajo svoj nacionalni identiteti, da lahko trgujejo s sovražnikom).

Vse večja trgovsko dejavnost v S. morju. Tudi Sredozemlje se vedno živahno (na se upede).

že portugalske ekspedicije (Vasco de Gama preko rta Dobre nede) morajo

GLEJ zgal. atlas: poti trgovine
 kaj so uvažali / izvažali → 1527: Benetke so v trg. modo upadli
 prizadanejo beneško trg. z bližnjim V, rast Portugalske (Lisbon
 že v sred. 16. stol. po stare poti z V odvijajo preko Perzijskega
 zivz, Sinje, Aleksandrije). Portugalci teko niso uspeli zložit
 abskus trg. v Indijskem oceanu. Benetke doživijo ponoven vzpon
 trg. stihit z V. Šele konec 16. / 17. stol. se je bližnji V zaprl
 trg. z začimbami, saj so Holandci prodrli v Indijski ocean (1596)
 postali gospoderni te trgovine. Genova je nadaljevala trg. dejavnost
 z (Španija), Benetkam to ni uspelo (a so poskušali v 15. stl.)

SPUSTILA: ① MESTO - VAS

② DNĀB. MOBILNOST

III. NOVI ČLOVEK

1. SANJE RENESANSE

Renesansa = zlata doba utopije (svet so vse bolj spoznavali, prav tako
 ljudi → potreba po odkritju). Mit o knjižarskih pohodih v zadnjih
 desetletjih - to kar je ostalo je spremenilo značaj: zdej defenzivni in
 neuspešni poskusi zaustavitve turškega napredovanja (Nikopolje 1396
 arua 1444). Zaustavitev šele pri Lepantu (1571) in na Dunaju (1683).
 sereno sanjajo o akciji na V in o povratku Konstantinopla in Jeruzalema
 v kršč. roke. podobno kot knjižarski pohodi, le da zdej ni moč
 najti vojske

silost II. Sanja, da bi od sultana odkupil sveta mesta. Benečani so
 ed. boji trgovali z Orientom (Turki) in obdržala kulturne vezi s
 Konstantinopolom (Bellini, 1479, slika portret Mehmedo II). Vseeno
 z ne z strah pred Turškim napredovanjem, vedeli pa so za njihovo
 ruport do drugih ver, ter da je njihova administracija podobne
 smadi (usaj v praviciosti). Misel o knjižarskem pohodu so opustili
padcu Grenade (1492). (16. stol.)

Evropa: cesarja se bodisi bojijo, bodisi soustrijajo; kršč. narodi so vsteli
vojvode med sabo; papež je zaplesel sam s sabo in svojimi
bogastvom; vojne proti turitom; katoliška Evropa razpade na 2
 evako močni plavici: katoličani in protestantje.

16. stl. se razbliujajo tudi sanje o fantastičnih deželah, ki so zbudile interes po potovanjih. Cesarstvo sv. Ivana (Janez) je postala skrivna Etiopija, Eldorado se je pustovcem izmislilo čedalje bolj v notranjost Amerzoneje itd. Potrebno je bilo popravi karte. V 16. stl. se na kartah sveta 1. pojavi Amerike (južna).
 Bolje spoznavanje kontinentov stremi Evropejce iz sanj. Spoznajo do se ne elevatorju da živet, da moret tam ne vri, spoznavajo nove civilizacije itd.

Zato pa Amerike nudi nove snovi za sanje (bogasto Julca, arhitekturno kot jo se niso spoznali - naredi na ljudi močan vtis, kot, da so se znašli v sanjati). Ko pa so se Evropejci polastili tega bogastva, so začeli spoznavati se neodkrito, neposeljeno Ameriko, ki jo je bilo sele treba naseliti in obdelati. Amerike že v 17. stl. ne velja več za raj. Vzpostavi pa se unit o "dobrem divjaku" (Judijancu)

V verskem smislu: sanje o koncu sveta, končni sodbi => predvsem anabaptisti (Münzer, Hofmann) 1525 1535 (Salzburg) ↓ o začetku nebeske države => ko kmalo

zahtevajo upore, se razbliujajo se ene sanje, realnost počne, or vsakdanjost ni privlačna, ljudje iščejo uteko v romanih da je zemeljsko življenje trdo.

Roman o roži, 16. stl.; Amadis iz Galije; Štirje Emouovi sinovi, Topija, Dan kinot, Arkadija (1502) → pastirski roman → se množijo: Diana (1559), Aminta (1573), Galateja (1585)

okrajina, ki se izmika zimi, večjo mlado, izven čase in prostora ↓

želja, da se bralca vsaj za nekaj časa pričara poetski svet, svetel, kjer je vse glasba, sožitje in ljubezen!
 Medtem ko sr. veli sanja o Raju,

sanja renesansa o mirni zemlji, (skladnost, mir, red, vednost) Sanja o ZEMELJSKEM RAJU.

↓ enako v slikarstvu (pričarajo urozi) lepoto Adama in Eve preden sta grešla, ter lepoto Alberta

• **Renes.** je uporabila vsa sredstva, da je v domišljiji ljudi pričarala mitološke reje, kljer večno mladi (Izvir mladosti pogosto teče) stisli samo na ljubezen. Takšne sanje se seveda le v sanjah ogledajo, siromaki so manj rafinirani. Siromaki v dobi renes. niso bili lahki in dluge grozote. Sanjajo o hrani ne mizi in počitku od dela, in želi vladati svetu.

• **FAUSTA** (dušo prode hudiču v zemljo, da se vse - medicina, jezika, romantika pred romantiko, predstavnik ambicioznega stletja (in pogan od svobode, slave in znanosti (vedenje), želje so ved močnejši (govori se o utopistih te dobe - pa se mi ne zdi pomembno).

- JEDINKA (?)

2. POSAMENNIK IN SVOBODA

• V 18. st. velja za človek sam sebe dojemal kot del rase, urode, stranke, korporacije, družine itd. V renesansi se človek osvobodi teh vezi in je edinstven individuum (vsaj tako je ideja). V resnici: tudi napredujo posamično ekonomiji, gospodarstva itd. so upr. glede vere konzervativni, se ne izločajo iz verskih skupnosti, da bi se pridružili sekularizmu.

• Tudi v dobi, ko so se pod ? postavile mnoge banalne ideje, ni bilo lahko ostati sam (Jana Orleanska, Janus, Bruno...) v svojem mišljenju. Res pa so popustile družbene vezi, mnogi so postali

• 21. st. poti izven starih okvirov. Tudi ljudje, ki niso izvirali iz višjih slojev so lahko napredovali v 21. st. Nasprotovanje dogmi in cerkvi, poratele antičnih umetnosti, elou napredu ... vse to uveljavljajo.

• 22. st. proznejše. Novi ljudje postanejo voditelji držav (T. S. Milan, Medici v Firenci). Samodržci 15. stol. so lahko vedno le nese, saj so do oblasti prišli s svojim bogastvom in črčenjem. Haljanske renes. je postala pod ? legitimost državnih gospodarstev in vrednost jednega pleinstva. A je že, v 2/3 16. stol. sprejela utemeljene pogoje

• tip poslovanja v renesansi, ki je z delom in inteligenco ustani poslovanje mesto v svoji domovini, je postal neodvisen za obsevanje in bil zaslužen za umetnost in kufizemosti (meccini). Kufizemski so imeli velik vpliv ne javno umenje, ker je bilo čedalje več izobraženih (Erazmus, Aretino) izato si jih želijo njihovi meccini podrediti.

12. antike tudi „ceremonial slave“, ki je osvojil renesančne ljudi
 ↳ grandiozne grobnice, triumfi; lupi

Vsi so hoteli ostati slavni še po svoji smrti (pisatelji, vladarji, trgovci -> vojskovodji -> prihod franc. kraljev v Italijo v času vojne so posnemali antične triumfe)

V 16. stol. pojav melanholične med umetniki, i se kaže tudi v slikah in književni umetnosti (občutek žalosti in osamljenosti). Še bolj pade v oči prisotnost smrti v teh delih.

V Franciji ta obsedenost s smrtjo postane ena od odlik baročne poezije (16./17. stol.). Smrt je bila ena od družbenih renesans. Ideja, da življenje ni vredno, da se ga živi; dostokrat temu pisatelje. Tudi prast samomorov. Porast kritike razuma in moralne neoprednosti človeka (ali je res vredno, kot praviš višji zakoni)

Renesansa ostra tudi do etike: Erasmus => če bi želeli prešteti vse zločine, ki jih naredi človek človeku, bi to posuenilo ritet je zruča peske.

V 15. stol. strah pred sodnim dnem - ljudje se oprijemljejo relikvij, danjeje naše za zaščito pred peklom. Močno prisotna misel na greh (grešnost človeka, ki ga pahne v pekel).

Luther: če se rešimo strahu pred peklom moramo zampeti v Boga. Renes. torej razmišlja o problemu individ. svobode, najboljši pa do razumeje usodo, da jih je obsodilo na življenje.

Cerkev se proti astrologiji bori, a jo ne uspe izriiniti iz kršč. sveta.

↳ pretvorba mitoloških bogov v zvezde, jim je omogočilo preživet (po imenih)

Konec 18. veka se razširi tudi magične knjige PICATRIX, ki govori o zvezdah, povezuje duhove in zvezde planete, o tem kako jim je treba moliti in kako ufinas silo pretvoriti v lastno korist.

Vsaki planet vlada delu sveta (kršč. parafinam Jupiter.). Planeti se imajo tudi otroke (Marsov otrok je vojna, Venenik Akta)

◦ ljubezen). Razvoj horoskopa (lastnosti ljudi so določene s to kaze ne to, da so ljudje te dobe sumili v

svop svoboda, postavljali so si vpr. o mejah te svobode
kisa svobodne volja je onefejene (bodisi z usoda ali s srečnimi
srečnimi naklaji itd.) z astrologijo skušajo ustvariti predvidljive
ilij.

12. IZOBRAŽEVANJE OTROK

Renesansa je skupaj z individualizmom odlenila tudi otroci
se ~ 13. stol. se jih prikazuje kot pomajšane odrasle.

→ tudi gotota otrok šele tu prikazane (religiozna umetnost:
Marija z Jezusom - otrokom). Otroštvo v renesansi še okleva, da se
vzpostavi kot samostojna živ. doba. Šele v 17. stol. otroci
nasp obdobja, ki se razlikujejo od obdobja odraslih.

Siromašni otroci so dolgo ostajali brez obrazov, medtem ko so otroci
bogataši - zanimali umetnike že v 15. stol. Hkrati z otroci se v
umetnost vrinejo tudi teme iz vsakdanjega življenja (porod, smrt, delo
lužkiy itd.). Veliko otrok tudi paur - a vsaj bogataši, jih vseeno dopo
asikati (upr. s krsto v roki, kar nakazuje, da so mrtvi) → jih ne želijo
pozabiti. Renesansa je ljudi uala, da so zopet objektivali
smrt svojih otrok. V dobi Ludvika XIV. se družinske slike osredotočajo
na otroke, ki so središče kompozicije.

Renesansa se ukvarja tudi s problemom šole. Izobraževanje ima
rednosti samo, če vzgaja → potrebno je ustvariti ljudi in kristjane.

Pedagogji te dobe dopo v šolam mesto grščini, zamenjajo cerkveno
latinsko z lat. Cicerona in Virgila. Odrzali pa so iz programa
rečiunarskih šol: gramatika, retorika, dialektika, geometrija,
aritmetika, astronomija, glasba. Mnogično ustanavljajoče → do 17.
akultet (v Franciji: Sorbone, Harturt, Navara...) študirajo

preduseu: medicina, teologija, pravo, lekarništvo.
V mestih, kjer ni bilo univerz so bile vsaj srednje šole, kjer so
paučevali gramatiko in svobodne veščine. Tedaske univerze
15 Akta

dirige: Evropske univerze (zemljovid)

v šolskem zgod. atlasu, str. 24 / proti Plenum in troje akademiji

astopajo proti novemu valu humanizma (proti obnavljanju znanj in starih jezikov: hebrejščina). Humanizem pa je z lahko pridružen univerze slobodnih veščin.

Če od središč kufizevnege prepovede je bila univerza v Leuvenu († ust. v začetku 15. stol., Rudolf Agricola je tu predaval slobodne veščine, on velja za enega izmed začetnikov nemškega humanizma 15. stol. v Leuvenu fakulteta, kjer so krščanski spisi prevedeni v 3 jezike - hebrejščino, latinščino, grščino. Kufizevostni prepoved se razvije tudi na nemških univerzah (Agricola, njegov učenec Celt. Tudi angl. univerze so odprte za humanizem (Cambridge, Oxford).
• Linacre je začetnik Royal College of Physicians (ladouska medicinske akademije)

• John Fischer osnuje v Cambridgeu Christ's College in St. John's College

• Richard Fox osnuje l. 1517 Corpus Christi College

↓ srednji Evropi: v Budimu in Krakovu, zahvaljujoč M. Korvinu in Jagelonceu so bile univerze središča humanizma

Renesansa se je počasi vključevala v srednjeveške strukture, katere je preoblikovala. Seveda obstaja tudi nasprotovanje vsemu novemu, v to ne zaustavi razvoja. Novi tok je pridružen v srednje šole izven univerzitetnih mest, ki so svoje programe usklajevale po učilih humanizma. Zapisali so srednjeveško latinščino in poudarjali klasično grščino in atiško kufizevost, na pouderek tudi na zgodovini, morali, ~~teologiji~~ toniki. V civilizaciji, ki je bila razdeljena po reformaciji, so sli ~~katoliški~~ katoliški in protestantski pedagogi v isto smer.

Fakultete so prevladale množice mladih, ki niso potrebovali ozkih, specialnih znanj. V splošnem pride v renesansi do upadanja teh višjih šol (16., 17. stol.) → medicinske se v bistvu ni razvijale 3 stoletja, učenje cerkvenega prava se je opuščalo v protestantskih ozemljih. Višje izobraz. se v bistvu kralo k teologiji, to področje pa je pitegnilo bistveno manj epudi kot v srednjem veku. Na protest. območjih: reformacija povzroči opuščanje profesor-
Akta

teologije, ki niso sprejeli novih idej, upadalo pa je tudi število študentov. Seveda pa v Angliji ne pride do take krize ~~ki je~~ ~~iz~~ ~~z~~ ~~z~~ ~~z~~ evropske univerze. V 1600 tako niso več imele nekdanjega pomena. Univerze se iz mednarodnih spreminjajo v nacionalne (po profesorjih in študentih), bile so pod vplivom oblasti (v Marburgu so bili lahko profesorji odpuščeni na ukaz kneza, ki je pa sodil o njihovi pravovernosti).
 → enak razvoj tudi v katoliških zemljah (Ferdinand Avstrijski je od 1533 postavil dunajsko univerzo pod svoj nadzor; enaklo bavarski vojvoda z univerzo v Jngolstadt)

Univerze klasične dobe so dokazale, da ni mogočega intelektualnega razvoja brez svobode!

udi iz drugih el. se vidi upad vitalnosti višjega izobraževanja v evropski: Lyon, Bazel in Antwerpen, kjer je močan razvoj tiskarstva in širjenje nove kulture, niso univerzitetne mesta.

edna intelektualcev te dobe (Albert Veliki, R. Bacon, sveti Bonaventura, Tomaž Akvijski) je bila profesorjev. Na drugi strani pa so najgladnejši književniki 16. stol. (sv. Tereza Avilska, Thomas Moore, Shakespeare...) delovali izven univerz.

AKADEMIJE - se razvijajo izven tradicionalnih okvirjev, ne obstajajo v 17. stoletju, tu se združujejo ljudje, ki so na evakem intelektualnem nivoju (evakih misli). Akademije se ustanovijo v Italiji, potem še v ostali Evropi (Rimska akademija, neapeljska akademija, ak. v Firenci in napr. lepo prihodnost, v 17. in 18. stol. itd.)
 se je bolj zaradi akademij, kot pa zaradi univerz, pricelo znanje

Posebnost: v šole hodijo veliki starosti v isti razred (od mladih do starih, ni napredovanja v učniku (npr. od gramatike do filozofije, predava se vse naenkrat)
 ↓
 starejši se bolj od mlajših, ne po predmetih, ampak po tem kolikokrat so jih že slišali
 V 15. stol. se začne delitev po razredih. Logično je bilo, da si šel na fakulteto z 7 leti in ga končal z 15-18 leti. Učitelji

▷ začeli izgubljati svojo neodvisnost. Bili so podvrženi šolskemu sistemu in rektorju. Ta razvoj so do kraja izpilili jezuiti. V dobi absolutne monarhije je postala POKORNOST ena od osnovnih vrednot evropske družbe.

4. RAZGLEDANJE ŽENSKA IN HUMANIZEM

Ko je profesor končal svoje predavanje se za svoje učence ni več brigal. Imel je le nalogo, da razvija učenceve intelekt, veščine in pameten. Ni pa imel vloge, da iz učencev "naredi" ljudi. Bdi tehnično-funkcionalno, kot moralno. V Renesansi se to začne spreminjati → profesorji morajo ravnati po strogih pravilih, prav tako učenci.

Studentje morajo biti pokorni svojim profesorjem (ker v srednjem šoli ni veljalo - tam so bili profesorji samo starejši → priimni interpreti). Od 1450 - 1600: ugotovitev, da otroci le malo ulajši odrasle, da jih je potrebno zaščititi. Učiteljeva naloga ni bila več samo, da izobražuje temveč, da tudi nudi razgledanost. Tako so imeli tudi odgovornost, da jih moralno vzgajajo, bili odgovorni za njihovo moralno vedenje in prihodnost. Žerson

Nastane delo Izpoved sodominije: razprava o sedemletnem življenju otrok, da so spolno aktivni že od 10 let dalje in se sprašuje kako bi to preprečili (naj ne spijo v istih posteljah, naj se ne igrajo ne dotikajo, naj se ne učijo razvratnih pesmi, nadzorniki naj v vseh časih pazijo nanje...)

Študij Študij
 ugotovilo je, da je pogubno za otroke, - treba jih je omejititi ⇒ vzporedna dejavnosti in dnevu (novost). Znan je sedaj razdelil cel dan: dnevne ob 4⁰⁰, učenje do 6⁰⁰, masa, učenje od 8⁰⁰ - 10⁰⁰, malica ob 11⁰⁰, popoldne spet učenje od 15⁰⁰ - 18⁰⁰ itd.

vedno telesno kaznovanje za vse sloje (študentov). Resnejši študenti so bili zadolženi, da nadzirajo svoje sosolce in njihovo vedenje, če je slabo, prijavijo nadzorniku.

Renesansa je želela ločiti otroke od odraslih, ker je odkrila, da je otrok samo svojo iz kruk uaravo. A je spet Akta

prekoračila meje, saj ga je poniževala z bičem.
 število študentov v 16. stol. spet narasča. Mnogi živijo pri
 stanovodajcih in so pod njihovim nadzorom. Zato tudi šole skušajo
 opraviti stanovodajke pod svoj nadzor. Bogatejši so lahko stanovali
 pri upravitelju fakultete. Obstajajo tudi hišni učitelji, katerega
 se si privoščijo le bogatejši (učijo otroke pred 10 letom). Ti
 učitelji po ne uadomestijo fakultete. Humanisti vedno govorijo le o
 obrazevanju otrok nižjih slojev (v sv. veku: vsi sloji, gre jim le za to
 da dobijo dobro izobražene teologe). V renes. torej manj izobraženih
 in nižjih slojev → zato pa masovno izobraževanje plemeštva in aristokracij

Nastaja civilizacija, ki je vse bolj učena in vse manj vopaka.
 Jezuiti v kršč. okviru širijo humanizem. Humanizem je prelo
 obrazevanju tudi vzpajal (moralno). Erazem: moralne
 vzgoja mora nuditi poznavanje sv. pisane, antične modrosti, občutek
 čistosti in čistosti srca, latinsčine naj se uč preko dialoga.
 Thomas Elliot: poleg Erazmovih uasvetov za vzgojo otrokšč pomembne
 glasba, risanje in fizična aktivnost. Ti uasveti uauayem predvsem
 taršem in hišnim učiteljem, v šoli je veljal drug program.

Medtem, ko so se fantje izobraževali, so dekleta ostajale doma.
 Alkala je 1. mesto, kjer je v 16. stol. obstajala šola za
 dekleta šele 1574 uršulinske ust. v Avignonu šola za Deklet
 Klyus lakini zamudi je v 16. stol. več izobraženih žensk, kot
 prej. Predvsem izobražene so pleunkije in sorodnice humani
 (hoerke T. Moara)

Položaj ženske v renesansi
 se je popravl, ko so nasti
 čas za pogovor (kjer so sodelovale tudi izobražene ž.)!
 znanje o glasbi, knjizenosti, slikovst

Humanizem sluša vruniti čast zakonu. Srednjeveško krščanstvo
 je poveličevalo kontemplativno življ., ki naj človeka priprav
 na oni svet. Ozeujen moz, ki se drži svoje žene, je vezan na
 17 Akta

se materialno, ker ga bo uničilo. Posledica tege miselnosti je
 izražnost (predvsem med intelektualci) do zakona in zve.
 Sr. veli je vsi več načinov nasprotov zakon: v viteški kulturi
 se smatra ljubezen in zakonu za nemogočo, in satiricnem
 rogu pa izobetijo zelo grehom, zakonu življenja. Spelha
 Reformacija → uline samostane, dovoli dušnim postigam
 gorho in ustani nov odnos do zakona. Vsi protest.
 vodje (Cvingli, Luther, Kalvin) so se zemi. V tem času celo
 može hvalijo svoje zve. Ideal je bil imeti isto osebo za najbolj
 prijatelja in moža / zve. Opevanje zakona in ljubezni.

5. RENESANSA in PAGANIZEM (v krščanstvu dalje živijo poganske navade)

Paganizem najprej v Italiji v 15. stol., razširi se po Evropi.
 širi se občudovanje golega zenskega telesa (v sliki in pesmi).
 In ni šlo brez perversnosti. Homoseksualnost postane ena od
 variant erotizma. širjenje helenskih mitov. → predvsem v modi
 mnoge slike v Italiji, Nemčiji, Holandiji. moška homoseksualnost
 posvečene Lotu in njegovim hčerkam, (dvor Elizabete I. in Henrik
 VIII.)
 amigujep na krovstunstvo.

Rokopisna zbirka iz dobe Aleksandra VI. ima medicinen niz epigramov
 prvi opeva svetnike in Devico, drugi pa najslavnejše haloznice.
 Takšne mešanica kršč. in paganism je ena od značilnosti renes.
 tudi se tudi antikrščanski tok - proti duhanikom in Evangelju.
 Ateisti so bili vseeno redki v 16. stol. v Italiji deluje
 Padovanska šola, ki je ravnodušna nasproti religiji, in nastane
 se na Aristotela (dolgo časa v lat. komentarjev, ki jih je spisal
 v 12. stol. napisal arabški mislec Averoes → duša je smrtna)
 Najslavnejši "Padovaneec" je Pietro Pomponazzi (1462/1525)
 delo De immortalitate animi (1516)
 duša je odvisna od telesa
 tako v racionalnih kot v čustvenih
 Akta

↳ opa iz komentarjev
 Aleksandra iz Afrodizije
 (2. 12. stol.)

Sprejme tezo Akvinskoga o nesmrtnosti duše, čeprav je ta teza sprotna Aristotelu. To delo je Rim obsodil a se Pomponazziju ni zgodilo. Drugo njegov delo De incantationibus: akcija je mačje zgod., objasniti dva razloga zakaj so čUDEŽI možni, čeprav vedno pripisuje prebujanju dušni silji. Pomponaccijev vpliv da potrajeno v Padovi, Bologni, Franciji.

- ① v vestiji so sigurno nam nepoznavne sile
- ② če so že neke rastline zdravilne, zakaj ne bi enaki mogli imeti tudi neki ljudje

talijanski lekarnar Francesco Vimercati (1500-1570) je v sredini 16. stol. najznamenitejši predstavnik padovanskega racionalizma. Urne se k vplivu Averoesu in njegovi interpretaciji Aristotela. Verjel je v nesmrtnost edin stvarnega sveta. Nasproti Platonu in Bibliji verjame v več svetov, v gibanje nebesnih teles. Bog ni stvaritelj tega, ampak le zadrževalna sila, od katere pa je odvisen obstoj sveta. Zato je Bog sam ni cilj zgod. sveta. Vimercati se tako nagiba k determinizmu. Etienne Dolet (1509-1546), bodisi tiskar, pozne anticne pise & 1542 objavlja knjige v duhu reformacije. Bil svobodomiselen, celo ateist? Bil je evemenist - v bogovih vidi samo idealno podobo bozke.

Jean Bodin (1530/96): kot Pomponazzi in Vimercati zapostavlja vero in razum (udor ima vero, ma manjke razuma in obratno) Jezusa ni me za utelosemege Boze, čeprav priznava njegovo velično

a vendar ne smemo smatrat 16. za racionalno in skeptično stolo. ljudje so namreč v isku starih iskali odraz božanskosti. Nasproti filozofiji "Padovancev" stoji spiritualistične filozofija Marsilia Ficina. Bil je neoplatonik. Izpostavlja psamezne duše (Padovanci kolektivni um) in usoda → oboje izvira od Boga in se vrača k njemu. Ficiničeva metafizika je utemeljena na ideji o stvarni bitji, ki so izraz božje lepote in dobrote (po Platonu, Plotinu)

- ① angelski duhovi
- ② racionalne, nesmrtnne duše (ljudje)
- ③ svet oblik (učelz, od koder telesa črpajo svojo ~~stvar~~ naravo in vsebuje zehone)
- ④ materialna telesa

Ficiini: Theologia platonica (sholastični značaj)

Stvari uad razumno dušo so vedre, same racion. duša je pod črna in pl. prehodna, vse pod to razumno dušo pa je le začasno / prehodno. Racionalna duša je križišče vednega in časnega. Bog pa vedno v sebi liče te duše, telesno življenje je bolezen duše, ki se umči. Naše delovanje, dela in strasti so samo dejanja bolnika. Svet je samo senca Lepote, ki nas privlači, imel smisel samo, ker je odraz višje lepote. Ficiini povezuje filozofijo Platona s krščanstvom, umetava pa se druge el. antike / elementom in šeram pripisuje razumne, nesurte duše → pantheizem).

Pico Della Mirandola: Besede o dostojanstvu človeka, 900 let → človeka ne dojamu na način Evangelija, njegov Bog je ustvaril človeka, ki ni ne surten, ne nesurten, ne nebeski, ne zemeljski. Človek je prost, da se sam izoblikuje kakor mu je ljubo → lahko postane kot žival ali pa - se vzdigne na raven nebeskih bitij. Ludi pekel ne obstaja. Greh narejen v času ne more izzvati vane kazni. Cerkev njegovo učenje obsodi, a ga Aleksander VI. omladi.

Giordano Bruno (1548-1600): svet, ki je neskončen bivav Bog Bog ni izključen iz narave, ampak je v njej prisoten, tuja mu je starozavezni Bog, ki je svet ustranil in potem odšel zadovoljen. Pravi vesolje je posad, ampak Bog je istočasno posad in drugod kot vsod. Bruno eden od utemeljiteljev sodernega racionalizma.

Potem govori o umetnosti: slikari → motivi so antični in kršč. → vsake slike se tako da razlagati ne da nariva.

Uropske družba ostaja globoko krščanska. Umetnost sicer doje poudereh svetovnim teluam, ampak kršč. umetnost ne odpade. Dobraučanje mnogih cerkva katerim je grozil propad/rekonstrukcija katedrale sv. Petra). Renesansa je tudi bolj premislila krščanstvo → preoplikovanje njegovih struktur in teologije. Zemljško življ. je dobilo večjo vrednost, občudovanje telesa (nige v sv. velu prezirajo) v neoplatonični umetnosti.

in humanizmu. V vsakodnevnem življenju (kultura) laizacija.
• npr. knjige o lasti trgovcev, pravnih (in ne samo cerkve)

• vse več knjig never religiozne vsebine
• mnoga delovnega življenja nad kontemplativnim (Luther).
Zahvalno življenju, si pridobi največ čast. Medtem ko v sr. veku roparstvo siromaštvu, so renesansi najbogatejši trgovci atoličani. Celotno katoliško prenovu vodijo jezuiti → red, ki ni samostanski niti propaški/beraški.

Kritike humanistov glede vojne med kristjani. Krščanstvo zavest tudi še ni bila tolikšna, da bi se uprta ~~sta~~ trgovini & sužnji. Spraševali so se tudi o odnosu do Indijancev: naj jih zaruzajo, pobijejo ali naj z njimi ravnajo kot do so ljudje.

5. OD URAŽ DO ZNANOSTI

Renesansa neverilostna do starih ženskih - obožuje naučnega mlada človeka. Stare žene veljajo za grde, imajo pa magične moči (čarovnic strah pred njihovimi urdi. V tem času veliko čarovnic sežgejo.
• Pojav astrologov, alkemije, uračev itd. → na vse to uplijejo tudi antiki miti.

Doba v kateri se je razvil kritični duh je hkrati doba lahkovernosti. Tudi največji intelektualci te dobe verjamejo v te reči. Ljudje ne sprejemajo novosti v znanosti (Kopernikova heliocentrični sistem),raje verjamejo, da svet vladajo planete (ki so prikazani kot centri bogov). Razumevanje zvezd in planetov pomaga razumeti Boga in svet. Zato so v vladarji pred pomembnimi dogodki posvetovali s svojimi astrologi (Katanina & Medici poslušala Nostradamu).
• Novi odkritelji: Kopernik, Paracelsus, G. Galilei, L. de Vinci, Kepler itd.
• Razvoj geografije, poznavanja sveta, razvoj botanike, zoologije
10 Akta

celi, fizike. (Potem pa spet kar so izučali.)
Vseu teh novostih nasprotujejo Aristotelu (matematike, fizike
astronomija).